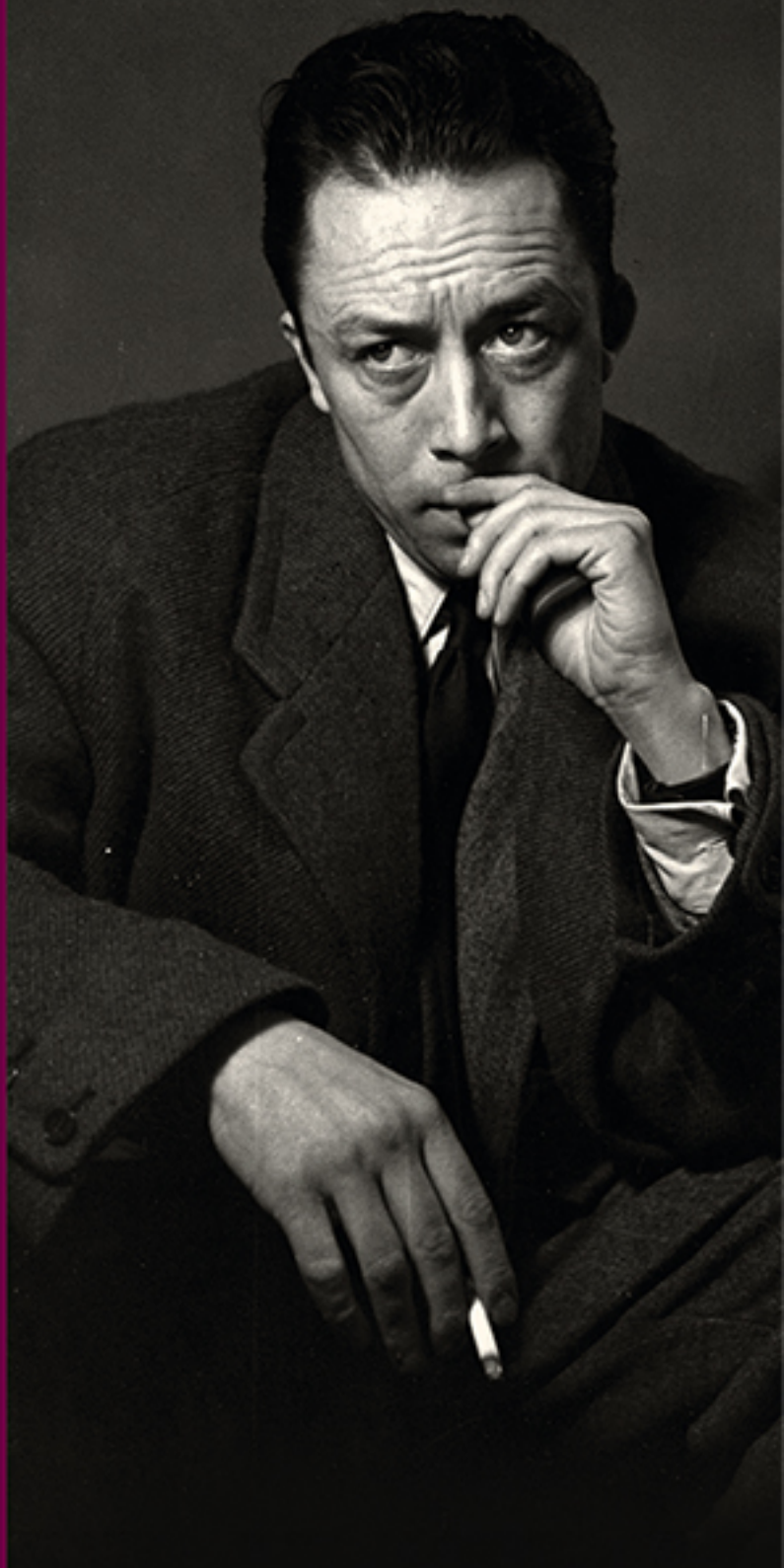

Albert Camus

Užrašų knygelės III
1951–1959

baltos lankos

Albert Camus

Užrašų knygelės III

1951 m. kovas – 1959 m. gruodis

Iš prancūzų kalbos vertė
Violeta Tauragienė

baltos lankos

Vakarieniauju su A. C. ir Karin, paskui tik su Karin vaikštome po Monmartrą. Sodai naktį, mėnesienos nuskalauti, bet tamsūs. Karin 18 metų. Tėvai išsiskyre. Nežinau, kodėl ji paliko Švediją ir užsidirba pragyvenimui kaip manekenė pas antrąsį siuvėją, kuris ją išnaudoja. Trisdešimt penki tūkstančiai frankų už septynias darbo valandas kasdien. Tų mūsų amžiaus vidurio merginų drąsa visada kelia man nekintamą susižavėjimą. Truputį berniukiškas, bet lėtas, tarytum nesantis grožis. Grįžtame. Jos natūralumas. Iškart atkiša gaivias lūpas, paskui nueina, aiški ir santūri.

*

RUGPJŪČIO 2

Prisiverčiu rašyti šitą dienoraštį, bet smarkiai tuo bjauriuosi. Dabar žinau, kodėl niekada to nedariau: man gyvenimas – slaptas dalykas. Toks jis yra kitiems (ir kaip tik tai taip liūdino F.), bet toks jis turi būti ir man pačiam, nereikia jo atskleisti žodžiais. Kurčias ir nesuformuluotas, toks jis man yra turtingas. Jeigu dabar prisiverčiu tai daryti, tai tik iš baimės, kad sušlubuos atmintis. Bet nesu tikras, kad galėsiu tęsti. Beje, net ir šitaip pamirštu užsirašyti daugelį dalykų. Ir nieko neišsakau apie tai, ką galvoju. Pavyzdžiui, ilgų samprotavimų apie K.

*

ŠEŠTADIENIS, 2

Vakare stotyje M. iki sekmadienio vakaro. Pavar-gusi ir tolima. Vakarop ji atgyja ir aš dėl to džiaugiuosi.

*

PIRMADIENIS, 4

Pietūs [su] M. Po pietų daktaras X. Anot jo, būtinybė tausoti F. sveikatą verčia mane gyventi „po stiklo gaubtu“. Jo receptas: laisvė ir egoizmas. Nuostabus receptas, tariu. Ir, žiūrint iš tolo, lengviausiai įvykdomas. Vakare K.

*

ANTRADIENIS, 5

Po pietų M. Ilgas pokalbis. Nedaugelis ją pralenkė gebėjimu priimti gyvenimą. 6-a. Vakare išėjome pasibūti su Micheliu, Anne ir M. Šokiai. 7-a. Vėl jausmas, kad M. nutolo. Ta karščiausia iš visų mano pažintų būtybių iš tikrųjų yra pati skaisčiausia. Vakarienė su Brice'u Parainu²¹⁶ jo namuose dalyvaujant rusei medicinos seselei ir jos devynmetei dukrai. B. P., kaip ir visi religingi protai, mėgina pateisinti visas nelaimes būtinu kaltės išpirkimu. Aš jam sakau, kad blogiausiu atveju bent jau prisijungiame prie to, kas dialektikoje blogiausia. Jis tai žino. Mąsto.

*

PENKTADIENIS, 8

Vienatvės diena, kaip ir beveik visos prieš tai. Stengiuosi organizuoti savo darbą. Jau dvi dienos lyja.

216 Brice Parain (1897–1971) – filosofas ir rašytojas, dviejų „Galimard“ leidyklos išleistų knygų – *Essai sur le logos platonicien* (*Esė apie platoniškąjį logos*), 1941 m., ir *Recherche sur la nature et les fonctions du langage* (*Kalbos prigimties ir funkcijų tyrimas*), 1943 m., – autorius, jų ilgą reziumė Camus išspausdina Poésie 44.

Mi laiškas: „nugludinti ir padriki pašnekesiai“ (telefonu). Šilta, laisva, tikra.

*

SEKMADIENIS, 9

Sergu. Sekmadienis, 10-a. [...] ²¹⁷ Pirmadienis, 11-a. *Virvė*. Atsigulu ir užmiegu kankinamas siaubingo galvos skausmo. Prasta naktis. Dieną Mi paskambino iš Marselio; ji bėga iš miesto į miestą, genama nerimo ir baimės. Patariu jai grįžti į Paryžių.

*

ANTRADIENIS, 12

Iš ryto mane aplanko C. Trečiadienis, 13-a. Pietūs [su] Charu. Daug juokiamės. Po pietų – Ivernelis ²¹⁸. Vakarienė ir golfas su M. G., Anne ir R. G. Vakarais pievose. Ketvirtadienis, 14-a. Paskambina Ivernelis. Jis per naktį perskaitė mano Kipšų adaptaciją negalėdamas nuo jos atsitraukti. Sutinka vaidinti Šatovą. Vakarienė su R. Jaussaud ²¹⁹. Fiziškai jis nepasikeitė per visus tuos 20 metų. Bet kai susirgo ta nervų liga, spyruoklė nutrūko. Akivaizdžiai gyvena širdimi. Mudu susitinkame su K. Jos natūralumas man gniaužia kvapą (tiesiog paduoda ranką, pasukui eime, ne, kodėl, turiu pasimatymą), ji valgo be perstojo.

217 Sakinys, išbrauktas *Carnets III* (Gallimard, 1989) leidėju. Kitas sakinys išbrauktas po *Virvė*.

218 Danielis Ivernelis vaidino Camus adaptuotoje Dino Buzzati pjesėje „Įdomus atvejis“. Bet Šatovo vaidmenį „Kipšuose“ sukūrė Marcas Eyraud.

219 Senas draugas iš licejaus laikų (žr. VI sąsiuvinį).

*

RUGPJŪČIO 15, 16, 17

Visas šitas laikotarpis nuo 2-os praktiškai tuščias. Negali rašyti nesusigrąžinės gyvastingumo ir energijos. Širdies sveikata, – net jeigu tai, ką turi pasakyti, yra tragiška. Ypač. Baigiau Živagą jausdamas kažkokius švelnius jausmus autoriui. Netiesa, kad ta knyga atkartoja meninę rusų XIX amžiaus tradiciją. Ji kur kas negrabesnė ir, beje, modernesnės faktūros, su tomis nesibaigiančiomis greitai fiksuojamomis akimirkomis. Bet jis padaro dar geriau: jis atgaivina rusišką širdį, sugniuždytą keturiasdešimties metų lozungų ir žmogiško žiaurumo. Živaga – meilės knyga. Ir tokios meilės, kad ji užlieja visus sykiu. Daktaras myli savo žmoną ir Larą, ir dar kitus, ir Rusiją. Jis miršta dėl to, kad išsiskyrė su žmona, su Lara, su Rusija ir su viskuo kitu.

*Su manimi marga minia,
Bevardžiai žmonės, medžiai, vėjas.
Ir nors jie įveikė mane,
Ne jie, o aš jaučiuos laimėjęs.*²²⁰

Ir Pasternako drąsa ta, kad jis vėl rado tikrąją kūrybos versmę ir ramiai privertė ją išstrykšti vidury tenykštės dykumos.

Kas dar? abu vakarus, 16-osios ir 15-osios, su M. įrašinėjome Charo eilėraščius. 15-osios vakarą – pasivaikščiojimas palei Seną. Ant Naujojo tilto svetimšaliai jaunuoliai (šiauriečiai) susibūrė aplink

²²⁰ B. Pasternakas. *Daktaras Živaga*. Iš rusų k. vertė Algimantas Mikuta. Vilnius: Vaga, 1991, p. 573.

du saviškius, trimitą ir bandžą, ir atsigulę gatvėje, susikibę poromis klausosi jų improvizacijų. Toliau, ant vieno iš Menų tilto suoliukų, išsipleikęs arabas su nešiojamuoju radijo aparatu prie galvos, grojančiu arabiškas melodijas. Sitė tiltas po šiltu, ūkanotu paryžietišku rugpjūčio dangumi.

Julia'ai. Giberas – kilnus pažangus veikėjas. Mora – senoji pasaulio figūra²²¹.

*

RUGPJŪČIO 18

Pietūs [su] M. Vėl susigražinta. Vakarienė [su] R. Jaussaud. Depresija neatsinaujino.

*

19

F. laiškas, įskaudinęs mane dar kartą.

*

21 – 23 VAKARE

Mi. Pripildo šitas dienas grožio, švelnumo. Tas ilgai trunkantis džiaugsmas, anaipol nenutolindamas manęs nuo darbo, jam paskatina. Jos 22 metų sesuo miršta nuo kepenų vėžio. Tėvas liepia jai grožėtis saulėlydžiais: „juk tu menininkė“.

*

RUGPJŪČIO 23

Mirė Roger Martin du Gard'as. Atidėjau apsilankymą Beleme ir štai... Vėl regiu prieš akis tą žmogų, kurį švelniai mylėjau, kai gegužį Nicoje jis man

²²¹ Dar viena pastaba pjesės apie Julie de Lespinasse projektui. Plg. VII sąsiuvinio p. 68 ir VIII sąsiuvinio p. 135 ir 192.

kalbėjo apie savo vienetę ir apie mirtį. Vilko tą savo didelį, sunkų, pusiau sulenktą kūną nuo stalo iki fotelio. Ir tas gražus jo žvilgsnis... Jį buvo galima mylėti, gerbti. Liūdesys.

*

2 5

Vakarienė [su] Brisville`iu²²² (ir Thérèse). B. M. (ir Vivette²²³). Išėję pasivaikščiojom. Iki koplyčios ir po tolimesnius bulvarus. Bjaurus Paryžius.

*

2 6 – 2 9

Giacometti pavyzdys. Ak! o paskui M. ir jos gyvenimas: „Tie, kurie, kaip ir mes, labai jauni patyrė kraštutinumų (neiškiriant šlovės ir meilės) ir kurie subrendę nori tik gyventi, tiesiog gyventi.“

*

2 9

Sugrįžo C.

*

Rugsėjo 2-oji, L`Ilis prie Sorgo. Geriausias būdas rašyti šitą knygelę – retkarčiais (2 kartus per savaitę?) reziumuoti svarbiausius prabėgusių dienų įvykius. Šeštadienį, 30-ąją, mačiausi su Jamois²²⁴

222 Jean Claude Brisville – romanistas ir dramaturgas, parašė Camus biografiją „Ideali biblioteka“ serijai, Gallimard, 1959.

223 Rašytojas Jeanas Blochas-Michelis (1912–1987) – Camus bendražygis leidžiant pagrindinį *Combat*, paskui *Combat*, ir jo žmona romanistė Vivette Perret.

224 Marguerite Jamois, Monparnaso teatro direktorė.

ir susitarėme, kad iškart neišeis suvaidinti Kipšų Monparnase. Nors ji ir sausa, o jos mina persunkta kartelio, žavesio turi, – tie siauri sandalai, mažytės dailios kojos, pailgas kūnas ir tas gražus liūdnas žvilgsnis. Paskui paskambinau Barrault ir pasakiau, kad sutinku. [...] ²²⁵ Atsiguliau anksti. Naktį išvis nemiegu, užsnūstu 3-ią val., pabundu penktą, gerai pavalgau ir išvažiuoju lietui lyjant. Vienuolika valandų neišleidžiu iš rankų vairo, retkarčiais sukremtu kokį sausainį, lietus irgi nesiliauja iki pat Dromo, kur praretėja, o maždaug ties Njonu mane pasitinka stiprus levandų kvapas, pažadina ir atgaivina širdį. Peizažas, kurį atpažįstu, vėl suteikia man peno, ir atvykstu laimingas. L'Ilis, kur staiga pasijuntu suradęs prieglobstį ir nusiramimą varganame Šv. Martyno viešbučio kambaryje. L'Ilyje vėl susitinku su Charu. Liūdesys apima matant jį išgintą iš jo namų ir parko (kur dabar stūkso šlykštūs H. L. M. ²²⁶ pastatai) ir užspeistą šitame mažylyčiame Šv. Martyno viešbučio kambaryje. Kampu pas Mathieu šeimyną, ponias Mathieu, tokia pasenusi Klitemnestra, su akiniais. O ponas Mathieu, tas veiklus įmonės viršininkas, tapo lytiškai bejėgiu seniu, nevaldančiu net savo erupcijų. Rūpinuosi išsinuomotu namu, liūdnoku, bet žaviu, su vaizdu į Liuberoną. Jis aiškiai nepatiks F. Bet aš stengiuosi padaryti jį kuo patogiausią. 3-ią – ilgą pasivaikščiojimą su R. C. Liuberono keturų keliu. Įnirtinga šviesa, begalinė erdvė kelia mane į pa-

²²⁵ Du sakiniai išbraukti *Carnets III* leidėjų.

²²⁶ Namai, kurių butų kaina palyginti žema (vert. past.).

danges. Vėl norėčiau čia gyventi, rasti tinkamą sau namą, pagaliau bent kiek įsitvirtinti. Sykiu daug galvoju apie Mi ir jos gyvenimą čia. Per pietus ponias Mathieu sako: „Net kregždutės sukvailėjo. Užuoat ėmusios dumblą lizdui sukti, jos renkasi sunkią daržų žemę. Ir pirmąkart per daugelį dešimtmečių koks dvylika ar trylika Kampu lizdų subyrėjo drauge su kiaušiniais“, o Charas: „Tikėjomės, kad bent paukščiai išgelbės garbę.“

4-ą vis dar laukiu F. telegramos ar telefono skambučio – pranešimo, kad ji su vaikais atvyksta. Ir ne ji pati, o ponias Mathieu man paaiškina, kad ji pabus čia tik keturias dienas, o jos šeima liks Paryžiuje. Man sukyla pyktis ir nutolimo jausmas jai ir sau, nesiliaujančiam laukti švelnumo ženklų ten, kur jų nėra ir negali būti.

*

RUGSĖJO 30

Mėnesį praleidau vėl lankydamasis Vokliūze ir ieškodamas namo. Nupirkau tą Lurmarene. Paskui išvykau į Sen Žaną susitikti su Mi. Šimtus kilometrų mane svaiginamai lydėjo renkamų vynuogių kvapas. Paskui – didžiulė putota jūra. Malonumas kaip ir tos ilgos bangos, kurios ritasi, susidarko. Ryte išvažiuoju į Paryžių – rausvi viržiai pušynuose. Vėl dvylika valandų prie vairo, paskui Paryžius.

Rašytojo, kuriam *pavyko* tapti varganu intelektualu (Sen Deni priemiesčio lūšna), apsilankymas.

Pasternakas. „...Ta gyva, virpanti aristokratizmo stichija, kurią, sekdami Puškinu, mes vadiname aukščiausiu mocartišku principu, mocartiška stichija.“

J. de Beer. „Svetimavimas turėtų būti baudžiamas mirtimi. Tada tikrus meilužius būtų galima suskaičiuoti.“ Tai netgi netiesa. Silpnavališkumas stipresnis už baimę, dažnai.

*

SPALIO 17

Išvykstu iš Vokliūzo. Privalau reziumuoti tas 18 dienų ir padarysiu tai.

*

SPALIO 18

Išlipu iš naktinio traukinio L' Ilyje prie Sorgo į šaltą ir sausą mistralį. Smagus, stiprus džiūgavimas kiaurą dieną švytinčioje šviesoje. Jaučiu visas savo galias.

*

19

Nesiliaujanti šviesa. Tuščiuose be jokių baldų namuose ištisas valandas stoviu ir žiūriu į įskrendančius kambarin nukritusius raudonus laukinio vynmedžio lapus, blaškomus pašėlusio vėjo. Mistralis.

*

27

Grįžtu į Paryžių. Naktį raminantys balsai, skelbian-tys [metro] stotelių pavadinimus. *Nation*.

Nesiskųsti. Nesistengti, kad kiti įvertintų tai, kas esi nei ką darai. Jei duoda, kritiškai apsvarstyti tai, ką gavai.

*

LAPKRIČIO 5

E. B. vyro laiškas, pranešantis, kad jo žmona nori nusizudyti, jis prašo, kad įsikiščiau. Aš, taip lengvai ir taip dažnai kvailai jaučiantis atsakomybę dėl kitų, šiuo atveju nejaučiu jokios atsakomybės. Priešingai – jausmas, kad man paspęstos tikros pinklės. Šitai pasakius, reikia įsikišti.

*

Lapkričio 7-oji, 45 metai. Kaip ir norėjau, – vienatvės ir apmąstymų diena. Jau dabar pradėti tą atsiribojimą, kuris turėtų būti baigtas sulaukus penkiasdešimties. Tądien viešpatausiu.

*

Demokratija – ne daugumos įstatymas, o mažumos gynimas.

*

LAPKRIČIO 22

Pietūs su Charu ir St. Johnu Perse'u. Salos. Po pietų – Waldo Frankas²²⁷ liūdname kambaryje.

*

227 Amerikiečių rašytojas, rašęs apie savo šalies ekonominę ir socialinę tikrovę, daugelis jo veikalų buvo išspausdinti Prancūzijoje trečiajame dešimtmetyje. Savo kelionės į Jungtines Valstijas dienoraštyje Camus rašo apie jį: „Vienas iš nedaugelio iškilų žmonių, kuriuos čia sutikau.“